

ÚTVAR: Odbor živočišných komodit a ochrany zvířat
ČÍSLO ÚTVARU: 13140

SPISOVÁ ZN.: MZE-7129/2023-13143
NAŠE ČJ.: MZE-7129/2023-13143

VYŘIZUJE: JUDr. Jana Traplová
TELEFON: 221812346
E-MAIL: Jana.Traplova@mze.cz
ID DS: yphaax8

ADRESA: Těšnov 65/17, Nové Město, 110 00 Praha 1

DATUM: 6. 2. 2023

Vyjádření k problematice kastrace a sterilizace zvířat v zákoně na ochranu zvířat

Ministerstvo zemědělství, odbor živočišných komodit a ochrany zvířat, oddělení ochrany zvířat (dále jen „Ministerstvo zemědělství“), je gestorem zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon na ochranu zvířat“), a také je podle tohoto zákona příslušným orgánem ochrany zvířat a projednává, koordinuje a kontroluje plnění úkolů na úseku ochrany zvířat. V souladu s touto svojí funkcí vydalo Ministerstvo zemědělství na základě podnětů, které obdrželo, toto „Vyjádření k problematice kastrace a sterilizace zvířat v zákoně na ochranu zvířat“.

Provedení kastrace nebo sterilizace zvířat odborně způsobilou osobou není v rozporu se zákonem na ochranu zvířat a není zákonem na ochranu zvířat zakázáno, s výjimkou provádění kastrace samců zaškrcením varlat u hospodářských zvířat. Jinými slovy řečeno, u hospodářských zvířat je zakázáno provádění kastrace samců zaškrcením varlat [viz § 9 odst. 1 písm. g) zákona na ochranu zvířat]. K zákazu zaškrcování varlat viz internetové stránky Ministerstva zemědělství, oddělení ochrany zvířat [Zákaz zaškrcování varlat \(Ochrana zvířat, eAGRI\)](#). Ostatní způsoby kastrace zvířat zakázány nejsou. Provádění kastrace nebo sterilizace zvířat není omezeno pouze na zdravotní důvody. **Kastrace nebo sterilizace zvířat může být prováděna i z jiných důvodů, než jsou důvody zdravotní.**

Odůvodnění:

K provádění kastrace a sterilizace zvířat v zákoně na ochranu zvířat

S výjimkou pokusů na pokusných zvířatech se mohou vykonávat zásahy, které způsobují bolest, jedině po celkovém nebo místním znecitlivění zvířete osobou odborně způsobilou podle veterinárního zákona (§ 7 odst. 1 zákona na ochranu zvířat). Ustanovení § 7 odst. 2 a 3 zákona na ochranu zvířat dále upravuje výjimky, kdy je možné určitě zákroky, včetně kastrace, při splnění stanovených podmínek provádět bez znecitlivění.

Zákon na ochranu zvířat výslovně uvádí, že obec může k regulaci populace toulavých a opuštěných zvířat provést podporu činnosti k uskutečnění regulace populace omezení nekontrolovaných zdrojů potravy a neplánovaného rozmnožování psů a koček podporováním jejich sterilizace [viz § 13b odst. 1 písm. d) zákona na ochranu zvířat]. Ustanovení § 13b odst. 1

písm. d) zákona na ochranu zvířat upravuje kompetence obcí a uvádí, co obec „může“ podporovat. Z tohoto ustanovení nelze dovodit zákaz provádění kastrace zvířat. Obsahem tohoto ustanovení nejsou zakázané činnosti se zvířaty.

Zákon na ochranu zvířat výslovně nedefinuje pojem „kastrace“ nebo „sterilizace“. V praxi jsou někdy tyto pojmy zaměňovány. Zákon na ochranu zvířat hovoří o kastraci a v ustanovení, které bylo převzato z Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 19/2000 Sb. m. s.), hovoří v souladu s touto dohodou o sterilizaci. Z kontextu dalších ustanovení evropské dohody je zřejmé, že sterilizace je v této dohodě chápána jako postup k zamezení rozmnožování. Pojmy „kastrace“ a „sterilizace“ v zákoně na ochranu zvířat jsou tedy zaměnitelné.

Ministerstvo zemědělství jako gestor zákona na ochranu zvířat nesouhlasí s výkladem, dle kterého by z ustanovení § 4 odst. 1 písm. g) ve spojení s § 7 odst. 3 zákona na ochranu zvířat měl vyplývat zákaz provádění kastrace z jiných důvodů než zdravotních. Jak již bylo výše uvedeno, ustanovení § 7 odst. 2 a 3 zákona na ochranu zvířat upravuje výjimky, kdy je možné určitě zákroky, včetně kastrace, při splnění stanovených podmínek provádět bez znečitlivění. Uvedené ustanovení neupravuje to, kdy je kastrace obecně možná a kdy nikoliv.

Ustanovení § 7 odst. 3 zákona na ochranu zvířat nelze vykládat tak, že kastrace je možná pouze v případech, které jsou v tomto ustanovení uvedeny. Ustanovení § 7 odst. 3 zákona na ochranu zvířat je nutné vykládat tak, že v případě kastrací zvířat, které nejsou v tomto ustanovení konkrétně uvedeny, je vždy nutné znečitlivění.

Z ustanovení § 7 odst. 3 zákona na ochranu zvířat vyplývá:

- jestliže je zákrok prováděn osobou odborně způsobilou podle veterinárního zákona, pak se znečitlivění nepožaduje při kastraci samců mladších 7 dnů u prasat, skotu, ovcí nebo koz, kteří netrpí anatomickou vadou pohlavních orgánů,
- pokud se nejedná o kastraci samců mladších 7 dnů u prasat, skotu, ovcí nebo koz, kteří netrpí anatomickou vadou pohlavních orgánů, je požadováno znečitlivění, i když je zákrok prováděn odborně způsobilou osobou podle veterinárního zákona.

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. g) zákona na ochranu zvířat sice uvádí, že za týrání se považuje „*provádět nebo nechat provést chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znečitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4*“, ale také uvádí nejčastější případy toho, kdy se jedná o změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete. Za týrání zvířat se podle tohoto ustanovení považuje zejména:

*„1. kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy,
2. z jiných než zdravotních důvodů rezat paroží nebo jeho části ve vývojové fázi živé tkáně,
3. poškozovat kosti, svaly nebo nervy křídel ptáků starších 3 dnů tak, aby bylo zabráněno jejich létání.“*

Provádění kastrace nebo sterilizace zvířat není uvedeno mezi výslovně zakázanými zákroky, neboť tyto činnosti jako celek zakázané nejsou. Pokud by bylo cílem zákonodárce zakázat provádění kastrace nebo sterilizace zvířat, bylo by to výslovně uvedeno mezi zakázanými zákroky, a to i vzhledem k tomu, jak často jsou v praxi tyto zákroky prováděny. Pokud by bylo cílem zákonodárce povolit kastraci nebo sterilizaci zvířat pouze ze zdravotních důvodů, bylo by to v zákoně na ochranu zvířat výslovně uvedeno.

Ze zákona na ochranu zvířat nelze dovodit, že by byla kastrace nebo sterilizace možná jen ze zdravotních důvodů. Skutečnost, že by byla kastrace nebo sterilizace zvířat možná

pouze ze zdravotních důvodů, nezmiňuje ani žádná důvodová zpráva k novele zákona na ochranu zvířat, ani žádné výkladové stanovisko Ministerstva zemědělství nebo Ústřední komise pro ochranu zvířat. **Kastrace nebo sterilizace zvířat z důvodu zabránění rozmnožování zvířat je zcela v souladu se zákonem na ochranu zvířat a je jedním ze způsobů regulace populace zvířat, zejména toulavých a opuštěných zvířat.**

Pojem „regulace populace zvířat“ upravuje zákon na ochranu zvířat v ustanovení § 5 odst. 2 písm. g) takto: *„regulováním populace zvířat se rozumí soubor soustavně prováděných preventivních opatření, která mají přispět k udržení populace v určité zdravotní a genetické kvalitě, zejména **omezením** nepřírozené nabídky potravních zdrojů a **možností rozmnožování populace**, a jejichž cílem je omezit rizika, která mohou vzniknout nárůstem populace v jejím teritoriu nebo rizika ohrožení populací volně žijících zvířat, a zabránit vzniku utrpení zvířat a nadměrných škod, zejména šíření nálezů nebo jiných nežádoucích vlivů“.*

Jak je patrné z důvodové zprávy k novele zákona na ochranu zvířat, která byla provedena zákonem č. 312/2008 Sb., předpokládá zákon na ochranu zvířat, že **ke kastracím zvířat může docházet i z dalších důvodů**. Z uvedené důvodové zprávy ve vztahu k § 7 odst. 4 a 5 citujeme:

„U vyjmenovaných zákroků je v souladu s mezinárodními dohodami a právními předpisy ES (např. u prasat v souladu s ustanovením Směrnice Komise 2001/93/ES ze dne 9. listopadu 2001, kterou se mění směrnice 91/630/EHS, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat (příloha, kapitola I, bod 8) povoleno provádět vyjmenované zákroky do určitého věku zvířete, bez znecitlivění. U zvířat starších musí být znecitlivění použito.

Zejména u kanců a kozlů dochází stářím k vývoji specifického pachu, pro který je omezeno využití masa takových zvířat jako potraviny. Kastráti (např. vepři, skopci, voli) mají mimo jiné klidnější chování a splňují požadované kvalitativní parametry masa jako potraviny. V chovatelské praxi musí být pro účely rozmnožování odchováván určitý počet samců – plemeníků a nelze je proto ve stanoveném raném období kastrovat. Pokud nejsou takoví samci vybráni do dalšího chovu jako plemeníci, je třeba zákrok provést později (následně se výskyt pachu sníží), ale při jejich znecitlivění.“

Ke kastraci a sterilizaci toulavých a opuštěných zvířat

Zákon na ochranu zvířat upravuje sterilizaci zvířat jako možnost, nikoliv však povinnost obce. Obec tedy není povinna provádět kastrace nebo sterilizace toulavých nebo opuštěných zvířat. V případě toulavých zvířat, která dosud mají svého chovatele (vlastníka), by kastrace ze strany obce (nebo útulku) mohla být naopak považována za neoprávněný zásah do tělesné integrity zvířete jiného vlastníka. V případě kastrace opuštěného zvířete by se o neoprávněný zásah do tělesné integrity zvířete jiného vlastníka nejednalo, neboť opuštěné zvíře vlastníka nemá.

Po jaké době je možné nechat odchycené zvíře vykastrovat, zákon na ochranu zvířat neupravuje. Daná otázka souvisí s aplikací občanského zákoníku, který upravuje problematiku nálezu, opuštění zvířete a vlastnické právo ke zvířeti. Občanský zákoník není v gesci Ministerstva zemědělství, nicméně uvádíme následující názor na tuto problematiku.

To, kdy je možné nechat odchycené zvíře vykastrovat, záleží na tom, zda se jedná o zvíře toulavé (má vlastníka) nebo opuštěné (nemá vlastníka). Kastraci toulavých zvířat by měla obec nebo útulek (prostřednictvím odborně způsobilé osoby) provádět až poté, co zanikne vlastnické právo dosavadního vlastníka ke zvířeti. Pokud se ale jedná o kastraci ze zdravotních důvodů, které jsou zjištěny veterinárním lékařem, je možné z důvodu ochrany zdraví zvířete provést kastraci zvířete i před zánikem vlastnického práva dosavadního chovatele. U opuštěných zvířat, která nemají vlastníka, může obec nebo útulek (prostřednictvím odborně způsobilé osoby) přistoupit ke kastraci po odchytu zvířete.

Je nutné rozlišovat zvířata toulavá a zvířata opuštěná. Ve vztahu k těmto kategoriím zvířat stanoví právní předpisy různé povinnosti a různé postupy. Nelze proto směšovat zvířata toulavá a opuštěná.

Toulavé zvíře je definováno v § 3 písm. h) zákona na ochranu zvířat takto: „*zvíře v lidské péči, které není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a které se pohybuje volně mimo své ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele*“. Občanský zákoník označuje toulavé zvíře jako zvíře nalezené. V důsledku úniku se zvíře stává zvířetem toulavým. Vlastnické právo chovatele ke zvířeti nezaniká ihned, ale až uplynutím doby, která je stanovena v občanském zákoníku (podrobněji viz níže).

Opuštěné zvíře je definováno v § 3 písm. i) zákona na ochranu zvířat takto: „*zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnat*“. V důsledku opuštění se zvíře stává zvířetem opuštěným. Vlastnické právo chovatele ke zvířeti zaniká již okamžikem opuštění. V tomto případě není stanovena žádná lhůta. Občanský zákoník k tomu v § 1048 uvádí: „*Domácí zvíře se považuje za opuštěné, pokud je z okolností zřejmý vlastníkův úmysl zbavit se zvířete nebo je vyhnat. To platí i o zvířeti v zájmovém chovu.*“

Pokud není jednoznačné, že se jedná o zvíře opuštěné, je třeba takové zvíře považovat za zvíře toulavé. V praxi se tedy většinou bude jednat o zvířata toulavá. Cílem je ochrana dosavadního vlastníka zvířete. Občanský zákoník uvádí: „*Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná. Kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou a přivlastnit si ji.*“ (§ 1051 občanského zákoníku)

Zákon na ochranu zvířat zakazuje zvíře opustit, ale to, kdo a kdy se stane vlastníkem opuštěného zvířete (pokud k opuštění i přes zákaz dojde), upravuje občanský zákoník. Zákon na ochranu zvířat upravuje postih za únik zvířete, ale to, kdy se toulavé (uniklé) zvíře může stát vlastnictvím nového chovatele, upravuje občanský zákoník.

K opuštěným zvířatům v občanském zákoníku - lhůty

„*Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří.*“ (§ 1045 odst. 1 občanského zákoníku) Toto ustanovení se dle našeho názoru vztahuje na věci i na zvířata. Opuštěné zvíře si může kdokoliv přivlastnit a nikomu nepatří.

Platí tedy, že zvíře, které vlastník opustil, protože ho nechce jako své držet, nikomu nepatří. Zvíře, které nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění zvířete. Tento postup je možný pouze v případě, kdy beze vší pochybnosti došlo k opuštění zvířete a k zániku vlastnického práva dosavadního chovatele. Přivlastnění zvířete není nutné nikomu oznamovat. Mezi opuštěním a přivlastněním zvířete neběží žádná lhůta. Je možné si zvíře přivlastnit bezprostředně po jeho opuštění.

Obec si může (ale nemusí) opuštěné zvíře přivlastnit (§ 1045 odst. 1 občanského zákoníku) nebo ho může (ale nemusí) dát do péče nálezci, útulku pro zvířata nebo jiné osobě (analogické použití § 1054 odst. 1 občanského zákoníku).

K toulavým zvířatům v občanském zákoníku - lhůty

Občanský zákoník v případě toulavých (nalezených) zvířat v zájmovém chovu rozlišuje lhůtu dva měsíce od vyhlášení nálezu a čtyři měsíce ode dne, kdy bylo zvíře svěřeno osobě,

kteřá provozuje útulek pro zvířata. Lhůta čtyř měsíců se použije pouze v případě neodvolatelného svěřeni zvířete. Občanský zákoník uvádí následující:

„§ 1059

(1) Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezů, nabude k němu nálezce vlastnické právo.

(2) Prohlásí-li nálezce obci, že zvíře nabyt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nálezů.

§ 1060

Prohlásí-li nálezce obci, že nalezenou věc nabyt nechce, přechází jeho právo věc nebo výtěžek za ni stržený užívat a nabyt na obec, na jejímž území byla nalezena. Nabytím vlastnického práva vzniká obci povinnost zaplatit nálezci nálezně.

Narozdíl od § 1059 odst. 2 občanského zákoníku se při postupu podle § 1060 občanského zákoníku nejedná o neodvolatelné svěřeni zvířete, občanský zákoník nestanoví povinnost provést neodvolatelné svěřeni zvířete. Na obec (nikoliv na útulek) přechází podle § 1060 občanského zákoníku právo nálezce stát se po dvou měsících od vyhlášení nálezů vlastníkem zvířete. Obec tedy může po dvou měsících od vyhlášení nálezů převést vlastnické právo na nového chovatele.

Občanský zákoník neobsahuje speciální ustanovení o lhůtách při nálezů hospodářského zvířete, proto se v případě nálezů hospodářského zvířete použijí obecná ustanovení o nálezů věci, konkrétně § 1057 občanského zákoníku, který stanoví: „*Nepřihlásí-li se nikdo o věc do jednoho roku od vyhlášení nálezů, může nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, nakládat s věcí jako poctivý držitel. Spočívá-li však nález v penězích, mohou je tyto osoby jen užívat; to platí i o výtěžku za věc strženém. Přihlásí-li se ten, kdo věc ztratil, nebo její vlastník po uplynutí doby jednoho roku od vyhlášení nálezů a před uplynutím tří let od vyhlášení nálezů, vydá se mu věc nebo výtěžek za ni stržený po zaplacení nákladů a nálezného. Uplynou-li tři roky od vyhlášení nálezů, nabude nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, vlastnické právo k věci nebo k výtěžku za ni strženému.*“

K Doporučení Ústřední komise pro ochranu zvířat k regulaci populací toulavých koček

Možnost provádět kastrace zvířat z důvodu zabránění rozmnožování zvířat plyne také z Doporučení Ústřední komise pro ochranu zvířat k regulaci populací toulavých koček z ledna 2004. Podrobněji viz [Doporučení ÚKOZ - toulavé kočky \(eagri.cz\)](#) nebo [www.oz.mze.cz](#) – část Publikace a dokumenty, dále Doporučení MZe a ÚKOZ. Toto doporučení Ústřední komise pro ochranu zvířat je z roku 2004 a odpovídá právnímu stavu ke dni jeho zpracování, který byl zejména, co se týče občanského zákoníku, zcela odlišný. Nicméně i nadále považujeme za aktuální část tohoto doporučení „Zásady postupu při odchytové akci k regulování populace toulavých koček ve veřejném zájmu“.

Z tohoto doporučení citujeme: „*Za regulaci populace toulavých koček považujeme soubor opatření, který zamezí utrpení zvířat vzniklému v důsledku nekontrolovaného množeni toulavých, opuštěných a zdivočelých koček v příslušné lokalitě, a pokud je to možné, ponechá kastrované jedince na jejich původně obhajovaných teritoriích. Zároveň se předpokládá provedení nutných preventivních opatření (osvětové akce pro obyvatele, zabezpečeni objektů proti nežádoucímu vnikání koček především do sklepů, chodeb, k odpadkům, včetně dezinfekčního zákroku proti ektoparazitům koček), po jejichž realizaci je v případě potřeby možné přistoupit k odchytové akci.*“

Z tohoto doporučení dále citujeme: „*Soustavně a včas prováděná regulační opatření mají omezit zejména nepřírozenou nabídku potravních zdrojů a dostupnými prostředky omezit možnost rozmnožování populace. Preventivní charakter těchto opatření má zabránit tomu, aby jejich pozdní uplatňování vedlo k utrpení zvířat a nutnosti likvidace velkého počtu přemnožených jedinců.*“

K Evropské dohodě o ochraně zvířat v zájmovém chovu

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. g) a § 7 zákona na ochranu zvířat je formulováno na základě Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu (ve vztahu ke zvířatům v zájmovém chovu) a na základě směrnic Evropské unie (ve vztahu ke zvířatům hospodářským). Zákon na ochranu zvířat nelze vykládat v rozporu s předpisy, které jsou tímto právním předpisem prováděny.

Je tedy třeba připomenout, že zákon na ochranu zvířat vychází také z Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu. Dohoda vstoupila v platnost na základě svého článku 18 odst. 1 dne 1. května 1992 a pro Českou republiku v souladu s ustanovením odstavce 2 téhož článku vstoupila v platnost dne 24. března 1999. Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 19/2000 Sb. m. s.

V ustanovení § 13b odst. 1 písm. d) zákona na ochranu zvířat je v souladu s Evropskou dohodou o ochraně zvířat v zájmovém chovu použit termín „sterilizace“. To ovšem neznamená, že by nebylo možné, aby byla prováděna kastrace zvířat.

Závěr

Toto vyjádření Ministerstva zemědělství není právně závazné a Ministerstvo zemědělství jej vydalo s vědomím, že výklad právních předpisů je v České republice oprávněn provádět pouze soud. Vyjadřuje však odborný názor Ministerstva zemědělství na tuto problematiku, a to podle právního stavu ke dni jeho zpracování.

Ing. Pavel Hák
ředitel odboru

Otisk úředního razítka

v z. Ing. Pavla Brožová